

Maria Josefa Txurruka Egaña

*Zarautz,
Gipuzkoa
(1913-2011)*

Aurkibidea

Biografia

Mutrikun jaio zen, Astigarribia Auzoan. 19 urterekin Zarautzera ezkondu zen. Modesto Aginaga zuen senar. Alleme baserrian bizi izan ziren (Santa Barbara), nahiz eta gerora kalera bizitzera joan.

Zintak

ZAR-004

- **Proiektua:** Zarautz Hizketan - Zarauzko euskara eta ahozko ondarea
- **Elkarrizketatzailea(k):** Muniozguren, Fernando - Zabaleta Zuloaga, Miren
- **Data:** 2004-11-24
- **Iraupena:** 66 min
- **Euskarria:** MiniDV
- **Kodifikatzailea:** Agirrebeña, Aintzane
- **Transkribatzailea(k):** Zabaleta Zuloaga, Miren

Pasarteak

1. Gorrien erasoak Vista Alegreko markesei

- **Erref:** ZAR-004/005
- **Iraupena:** 0:02:00. **Hasi:** 00:07:32. **Bukatu:** 00:09:32
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Pertsonaia ezagunak
- Politika » Jarrera politikoak » Erreketeak

Laburpena:

Gorriek Vista Alegreko palazioa hartu zuten eta liburuak erre. Bertako familiari gertatukoa kontatzen du. Bertako markesekin harremana zuten hauen etxea euren mahastitik gertu zegoelako.

2. Vista Alegreko markesak

- **Erref:** ZAR-004/006
- **Iraupena:** 0:02:53. **Hasi:** 00:09:32. **Bukatu:** 00:12:25
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Pertsonaia ezagunak

Laburpena:

Vista-Alegreko markesa. Neskameak izaten zituzten. Inbernaderoak ere bazituzten. Pobreei lana ematearren zenbait eraikin eginarazten zituzten. Oso elizkoiak ziren.

3. Sta Barbara ingurua

- **Erref:** ZAR-004/008
- **Iraupena:** 0:01:22. **Hasi:** 00:14:28. **Bukatu:** 00:15:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak

Laburpena:

Sta Barbaran asko aldatzen ziren familiak. Getari alderako inguruari "Aldarria" deitzen zioten. Ingurua nolakoa zen. Baserriko bizimodu gogorra.

4. Baserriko bizimodu gogorra

- **Erref:** ZAR-004/009
- **Iraupena:** 0:02:08. **Hasi:** 00:15:50. **Bukatu:** 00:17:58
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

Baserriko lanak: 4-5 behi eta baratzekeo lanak: porruak, babarruna.. Bizimodu zaila zen baserrikoa, baina kalean ere dirurik ez eta baserrira joaten ziren morroi edo neskame lanera. Garai txarrak ere pasatu zituzten: rekisak. Ogirik ez eta garagarra jaten zuten haren partez.

5. Jatekoaren inguruko kontuak

- **Erref:** ZAR-004/011
- **Iraupena:** 0:01:54. **Hasi:** 00:19:13. **Bukatu:** 00:21:07
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- Baserría » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Bestelako kontuak » Gaur egungo kontuak

Laburpena:

Zer jaten zen: olagarro-zopa, baratzxuri-zopa, txerrikia.. Medikua etorri zeneko pasadizoa kontatzen du. Bere aurrekoei entzundako janariaren inguruko kontuak. Gaur egungo zenbait herrialdetako egoera.

6. Baserrietako aurrerapenik eza

- **Erref:** ZAR-004/012
- **Iraupena:** 0:00:57. **Hasi:** 00:21:07. **Bukatu:** 00:22:04
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Argindarra eta ura

Laburpena:

Alleme baserrira etorri zenean ez zegoen argirik eta kinkearekin ibiltzen ziren. Gerora argia jarri zutenean, behar baino indar gehiago jarritakoan zarata ateratzen zuen.

7. Loreak azokara saltzera

- **Erref:** ZAR-004/013
- **Iraupena:** 0:01:03. **Hasi:** 00:22:04. **Bukatu:** 00:23:07
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, eroatera
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak

Laburpena:

Azokara joaten ziren Zarautzera saltzera, lehenbiziko lore-sorta berak eraman omen zuen saltzera. Haurdun egon arren, otarre handia buruan hartuta joaten zen.

Transkripzioa

- Ta, azoka ta etortzen al zifan?
- E?
- Azoka ta, jenerua saltzea?
- Zarautza.
- (Alaba) Plaza? Eunero!
- Azoka, bai. Azoka.
- (A) Eunero!
- Jesus! Ba, azoka...
- (A) Aurrenengo lore-sorta plaza saltzea honek ekarri zun.
- Bai, eta, zea, ni...
- (A) "La primera florista de Zarautz!".
- ...orduan buruan puntan hartu otarraka haundiya, tomatia edo zeoze, eta tripa haundiyakin, eta halare aillatu. "Emakumia, horrela zean ta!", "ez da behintzat lehertu, ta!". Ta danak Allemen jaio zian, eta Don Ebaristok esaten zun medikuak, alegiya "a, uain danak Donostiarrak dia, baiña lehen danak nerekin Zarautzarrak zian!" esaten zun harek. Eta... inauguraziyua izan zan harena, eta orduan beak esaten zitun kontu hoiek, mahaian jarri zanian. Han izan gifan bere inauguraziyuan, ta halaxen.

8. Loreak zaindu eta saltzea

- **Erref:** ZAR-004/016
- **Iraupena:** 0:01:27. **Hasi:** 00:27:35. **Bukatu:** 00:29:02
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, eroatera
- Natura » Meteorologia

Laburpena:

Bera izan zen loreak saltzera eraman zituen lehenengoa. Gladioloek zer lan ematen zuten azaltzen du.

Transkripzioa

- Ta, orduan, e, lorea 're saltzen zan, lorea 're?
- Loria, bai. Loria saltzen zan, bai.
- (A) Esan dizut, ba, aurrenengua beak ekarri zula aurrenengo sorta, ta danak parre in ziyoen, alegiya, ez dakit ze eta badakit ze, bakizu ze izaten dan lehenengo gauza. Loriakin ta ez dakit ze, ta, bueno, pero mira nola zeatu zan.
- Orduan, baratza beti landu izan da Allemen?
- Bai, baratza pixkat bai, pixkat. Asko ez zan eiten, baratza asko ez zan eiten.
- Ze, lorea oifn ere badao.

- E?

- Oiñ ere badao lorea hor.

- (A) Hombre! Oain bai, oain...

- A, bai! Asko! Oaiñ bai. Oaiñ inbernadore asko dauzke larrosakin beteta, bai. Eta gladiolua 're asko iten zan, eta, gladiolua ikaragarri...

- (A) Artasorua bezela...

- Baiña moda jun zaio, eta ez du iñok nahi uain. Uaiñ nahi du bata holako, bestia holako, dana diferentia sorta in eta horrela, zein politaua, ikusi ondo ta eramaten ditue. Bai, eta, ba, oaiñ gladioluak gutxitu in due, eta harek 'e lan asko ematen zun. Gladioluak 'e bere bulbuak edo, bere haziak atea in behar izaten zian, sekatu in behar izaten zian, garbitu, eta gorde in behar izaten zian, eta. Baiña halaz ta guztiz 'e, kanpotik ekartzen zan berriya hobeto, zeauak etortzen zian, konserbatuauak, edo indartsuauak. Etxekua beti izaten zan indargabetua edo kaxkarraua. Bai.

9. Santa Barbarako mezak

- **Erref:** ZAR-004/019
- **Iraupena:** 0:00:38. **Hasi:** 00:31:57. **Bukatu:** 00:32:35
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Elizkizunak eta otoitzak
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak

Laburpena:

Bertako egunean bakarrik izaten zen meza Santa Barbaran. Marinelek ere ematen zuten meza euren kontura apaiza ekarrita, baina debekatu egin zieten.

Transkripzioa

- Ta, Santa Barbara ermitan lehen meza izaten al zan?

- Bai, bere eunian, bestela, eunero, ez, ez, ez, ez.

- Bere eunian bakarrik, bere eunian bakarrik.

- Bere eunian bakarrik. Eta gero bestela 're, maiñelak eta bazuen bokaziyua edo gogua, eta horrea etortzen zian aldizka eta ematen zuen meza ordun. Beak ekartzen zuen apaiza ta, eta. Geo, hori 're, ba, prohibitu in ziun bikayuak, bere territoiua zala hori, ta haren berriik gabe, permisoik gabe ez zeola hor emateik mezaik, eta. Bakoitzak bere agintia, izaten den obedientzia!

10. Santa Barbarako ospakizunak

- **Erref:** ZAR-004/020
- **Iraupena:** 0:02:10. **Hasi:** 00:32:35. **Bukatu:** 00:34:45
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Elizarekin lotutako pertsonak
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak
- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak

Laburpena:

Dantza asko egindakoa omen da. Santa Barbara egunean egiten zen erromeria. Apaizaren inguruko kontuak. Ze musika izaten zuten jaietan.

Transkripzioa

- Ta festa eiten al zan, festa? Ze mouzko festa iten zan?
- Ni 're earki dantzatzen nitzan! Gogotsua nitzan eta alegria, eta, geo, baiña oso zea, e, ez [...] batere neure, zea, kontserbatu zun nik nere garbitasuna, asike...
- Erromeia iten al zan, erromeia?
- Erromeia, bere eunian bakarrik iten zan, bere eunian bakarrik iten zan.
- (A) Hori kalia urregi dao barriotzat kontatzeko [...].
- Toki txikiya ta, jende asko ez zan izaten.
- Ta, agarraua iten al zenuten, agarraua?
- Agarrauan? Azpeitiyan debekatuta emen zeon, agarrauan iten zana pekatua emen zan. Eta geo dana mojak juten zian!
- Ta zuek iten al zenuen agarraua?
- E?
- Agarraua iten?
- Guk? Ba! Ez, librian, ta gero helduta, ta gero librian ta. Tarteka, aldaketan ibiltzen giñan. Batian ein dantzaldiya zeon, eta geo agarrauan. Geo ordun libre, ta berriz 'e agarrauan. Hori, toketa hoiek 'e izan zeon, jotzen zituela soiñuan, bai.
- Apaiza nor zan, ordun? Nor zan apaiza ordun?
- Apaiza hori? Hor [...] zeon apaiza, eta beak 'e pianuan soiñuak jotzen zitun, e, ta-ta-ta-ta-ta-ta.
- Ta hemen ordun soiñua eoten zan, hemen, Santa Barbaran.
- E?
- Hemen, Santa Barbarako festan soiñua.
- Soiñua ekartzen zuen...
- (A) Zea, filarmonika o. Bai, bere egunian bakarrik, e!
- Bai, filarmonika edo ekartzen zuen, ta geo beste tanbor haundi bat ekarri ziñen urte batian. Ta Joxe Mari Gastakak esan "zeiñek ekarri du tanbor haundi hori?". Hari ez zitzaion gustatu haura. Geo, paatzeko 're harek haundiya nola zan, gehio izango zun baliyua, edo, ez dakit izango zun pena hori edo zer zan...

11. Kalera mezara jaistean gertatutako pasadizoa

- **Erref:** ZAR-004/023
- **Iraupena:** 0:01:23. **Hasi:** 00:36:27. **Bukatu:** 00:37:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Elizkizunak eta otoitzak
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Baserria vs. Kalea
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak

Laburpena:

<p>Santa Barbaran ez zuten lagunarterik, lanean ibiltzen zirelako. Igandetan kalera jaisten ziren mezetara. Biderako oinetakoak eramane eta kalean aldatu egiten zituzten. Auzoko bati gertatutakoa.</p>

12. Emakumearen ardura handia baserrian.

- **Erref:** ZAR-004/024
- **Iraupena:** 0:03:08. **Hasi:** 00:37:50. **Bukatu:** 00:40:58
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak
- Aisia » Mendia eta hondartza » Errekako arrantza eta ehiza

Laburpena:

Ez zuten jolasik egiten, lan asko izaten zutelako. Berak bakarrik zaindu behar izaten zituen umeak, senarra mendian ibiltzera joaten zelako. Ehizarako zaletasuna ere bazuen: usotan eta oilagorretan egiten zuen.

Transkripzioa

- Ta, igande baten ze iten zan garai hartan? Igande... igande baten, ze iten zan igande baten?
- Zer? Igandian zer?
- Ze iten zan?
- Nun?
- Zuek, zuek, ze iten zenuten igande batian?
- Gure...?
- (A) Lanakin [...].
- Ze iten zenuten, atsalde baten esate bateako, igande atsalde batean?
- Lanak in behar, lanak.
- Jokuan ta ez zenuten iten, ta?
- Ez, ez, ez, ez. Ez zeon denboikan. A! Nere gizona ibilkaia izan zan ta harek alde iten zun ta ni bakarrik. Hartu niunian bakarrikan, hor, ta, umeik ez gendun artian alkarrekin. Baiña umiak dianian sobratu iten dia danak, hor konpon! Gizonak libre nahi izaten due, egoistak zeate!
- Ta bera, ze etortzen zan, kalea etortzen zan bera, kalea?
- Ez! Mendiz mendi ibili, nun ze ikusiko ta. Baiño horrela, itxiturak zabezen tokiyan da 're, alanbre, txarrantxa arantzaduna, eta han katiatzen baldin bazitzaion 'e, tira ta eten, ta aurea. Geo konpondu zanik...
- Ehiztariya ez zan, ez zan ehiztariya?
- Bai, ene! Uso denbora zanian etortzen zan ta han, esto, bazeon zeatikan, bandiyotikan atea kanpoa ertetzeko, ta sukaldian bihian, eta habitazyuak 'e aparte. Ta, baiña, bandiyotikan ate bat bazeon ertetzeko kanpoa, ta, tranga bat ipintzen zitzaion horrela, zea, atiai atzian, ta. Harek ipintzen ziyon hola tranga, eutsitzeko itxita itxuran, ta aide, ehizea. Eta patata ipintzeko denbora ta, gizona palta. Aitak, berriz, ostea, bere aitak nere suegruak: "a, [...], oaiñ 'e palta deu haura". Bai, etorri zan, "hiri andriak ein beharko dik bai erritan!".
- Ta, ze ehiza iten zun, usotan ala oilagorretan 'e bai, ta?
- Usotan, usota. Uso denbora zanian, hego-haiziero, [...] pasa iten zian ta. [...] urtian, oilagorrak ere igual izaten zian, ta ordun, illuntzian, illunabarrian izaten zan oilagorrak han, ezkututzen ziala ta. Haura 're aprobetxatu behar izaten zun ta. Berak libertadia, andriak lotura!
- Ta arrantzuan ta iten zun, arrantzuan ta?
- E?
- Arrantzuan ta?... Arrantzuan?
- Arrantzuan? Arraia harrapatzen... Arrantzan? Arrantzan?
- Bai.
- Itsasuan? Ez, ez, ez, haura ez zan itsasuan...

- (A) Arrantzan? Ez, olaarrotan bakarrik.
- Olaarrotan bai?
- (A) Olaarrotan bai.
- Bai, olarota bai, tarteka, batzuetan bai, bai.
- (A) Ta lapeta. Aste Santutan lapetan.

13. Emakumearen egitekoak baserrian.

- **Erref:** ZAR-004/026
- **Iraupena:** 0:03:13. **Hasi:** 00:41:23. **Bukatu:** 00:44:36
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, eroatera
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak

Laburpena:

Senarrak baserrian lan egiten zuen. Baserriko lan-egun bat nolakoa izaten zen. Aitagarreba goiz jaikitzen zen eta asko laguntzen zien lanean. Goizean azokara joaten zen saltzera eta arratsaldean hurrengo eguneko prestatu, arropak konpondu..

Transkripzioa

- Ta, bestela, bera, berak baserriyan iten zun lana gizonak?
- Nola?
- Baserriyan lana.
- Bai, baserriyan bai. [...].
- (A) Bost ume, ta baserriyan lana in ta.
- Ta zuk baserriyan ze lan iten ziñun? Danetik?
- Ze?
- (A) Baserriyan ze lan esaten du honek.
- Zeiñek?
- Zuk, zuk, ze lan?
- Nik?
- Bai.
- Baserriyan?
- Bai.
- (A) Danetik.
- Etxe ta kanpo nik lana, ahal deten guztia. Etxeako zeoze izango baldin bazan, eiñ ahalein guztia.
- Kontatu eun batian ze ordutan jaikitzen ziñan, ta ohera jun arte ze iten zendun eun batian.
- E?
- Eun batian, jaiki goizian...
- Bai...
- ...ta oheratu arte ze iten zendun komentatu.
- Nik?
- Bai, aber.
- Ze ingo nitun, ba?
- Ze ordutan jaikitzen ziñan?
- Ordun? Ze ordutan? Zortzirak aldian, edo. Aitaiñarreba gendukan oso ona. Goizo jaikitzen zan, ta bea jardutzen zan sua in ta, han, guri pixkat horrela zeatzen, launtzen goizian goizo, bai. Eta ordun, ba, guk ere ba, umiak in ta nola giñaben, erreztasuna gendukan pixkat ohian gehio eoteko,

eta. Holaxe, [...] giñan.

- Gero?

- E?

- Jaiki ta gero?

- Jaiki ta gero? Beno, esan dana. Azoka 're etorri behar gendun, ta! Beste gauza asko. Hura 're prepaatu in behar izaten gendun. Azokako gauzak 'e pronto jarri bihar izaten zian, ta. Ba al dakizu?

- Ta gero, azokatikan ze ordutan etxea?

- Oain baiño goizuo. Oain berandura arte eoten da jendia. Ordun pixkat lehentxuo juten giñan etxea. Ordun jendia goizuo moitzen zan etxea juteko.

- Ta gero, etxera jun ta gero, ze iten zenuten?

- Bazkaldu! Pronto baldin bazeon...

- Bai, ba. Zu azoka etorrita, nork prepaatzen zun bazkaia, ba?

- E?

- Bazkaia nork prepaatzen zun?

- Bazkaia? Bueno, igual goizo zeatuta, edo bezperan edo moldatuta edo igual ta, holaxe. Bazkaia baita ere han gelditzen zana, suegrak 'e bai, han eoten zan da, harek 'e bazkaia zuzendutzen zun. Ez zan bezperan ibili beharrikan. Hura han eoten zan, etxian.

- Ta gero atsaldian ze iten zendun, atsalden?

- E?

- Atsaldean ze iten zendun?

- Atsaldian?

- (A) Arratsaldian!

- A, arratsaldian? Bai, arratsaldian 'e, ba, izango zan ba hurrengo euneako tratua prepaatu beharra.

- (A) Eta berriyak in behar badia ipiñi in behar, letxuak eta ipini behar hua. Eaman in behar bazan[...]. Etengabia!

- Ipiñi in bihar danak, moldatuta, ipini in behar pronto. Ta igual zeoze, astuan pasta puskaute ta haura 're konpondu in behar ta, milla gauza! Konponketa 're in bihar da ta! Harek ere... erropa zaharrak ere igual etenak eukitzen ditue ta, barrenak zeatuta, urratuta igual ta, haiek ere zuzendu in behar, ba al dakizu. Josten ere iñ in behar.

14. Berdura-plazako kontuak.

- **Erref:** ZAR-004/028
- **Iraupena:** 0:01:32. **Hasi:** 00:46:18. **Bukatu:** 00:47:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera

Laburpena:

Plazako erosleek beti regateatzen omen zuten. Merke saltzen ziren produktuak. Hasieran lehenengo joaten zenak hartzen zuen postua, baina gerora postu fijoak izaten zituzten plazan.

15. Ogia irinaren truke erosten zuten.

- **Erref:** ZAR-004/029
- **Iraupena:** 0:00:45. **Hasi:** 00:47:50. **Bukatu:** 00:48:35
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera
- Baserría » Baserriko lanak » Garia

Laburpena:

<p>Ogia kalean erosten zuten irinaren truke.</p>

16. Gerra garaiko eta osteko bizipenak

- **Erref:** ZAR-004/032
- **Iraupena:** 0:01:52. **Hasi:** 00:50:30. **Bukatu:** 00:52:22
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:

Gerra garaian, udaletxea bota egin zuten eta bertako paper guztiak erre. Plaza nola aldatu den. Gorriek Itziarren apaizari belarria moztu omen zioten. Alabak kontatzen du txikia zenean estraperloa pasatzeko erabiltzen zutela bera.

17. Etxeko jeneroa ezkutatu beharra

- **Erref:** ZAR-004/033
- **Iraupena:** 0:02:54. **Hasi:** 00:52:22. **Bukatu:** 00:55:16
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina

Laburpena:

Gerra denboran ez ziren plazara etortzen, etxeko jeneroa ere kendu egiten zieten eta. Etxea miaztera etortzen zitzaizkien eta dena ezkutatu egin behar izaten zuten. Errazionamendua. Beste gizon baten inguruko kontuak.

18. Eskolako kontuak; lehenengo hitza erdaraz

- **Erref:** ZAR-004/037
- **Iraupena:** 0:00:54. **Hasi:** 01:01:06. **Bukatu:** 01:02:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak
- Euskara » Euskararen egoera
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:

Mutrikuko umetako kontuak. 10 urterekin eskolara joaten zen. Nola ikasi zuen lehenengo hitza erdaraz. Ordubeteko bidea zuen eskolara.

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkartea

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com